

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Tüccarın Sahip Olmadığı Malı Satması Haramdır

Wafaa Muhtasib ve Walid Elmi'ye

Walid Elmi'nin sorusu:

Şeyhimiz, bankanın sahip olmadığı bir şeyi satması, bankaya mı yoksa müşteriye mi haramdır?

Wafaa Muhtasab'in sorusu:

Şayet bir tüccarın yanında mal yoksa ve o malı başka bir tüccardan tavsiye edip müşteriye satarsa bu, (sahip olunmayan bir şeyi) satmak sayılır mı?

Cevap:

Her ikinizin sorusu da aynı konuda olduğu için cevap her ikiniz içindir:

Tüccarın sahibi olmadığı bir malı satması haramdır, yani sözleşme batıldır; şayet satıcı ve müşteri, sözleşme konusu olan malın tüccara ait olmadığını, tüccarın gidip pazardan satın alarak müşteriye getireceğini biliyorlarsa, her ikisi de günah işlemiş olur... Nitekim biz bunu, Şahsiyet kitabının ikinci cildince geçen – **“Sana Ait Olmayan Şeylerin Satılması Caiz Değildir”** bölümünde açıkladık:

(Sahiplenme/mülkiyet hakkı gerçekleşmedikçe malın alışverişi caiz değildir. Malın bu halde satılması hâlinde alışveriş batıl olur. Bu, şu iki duruma uyar:

1- Mala sahip olunmadan satılması

2- Malın, satın alınmasından sonra satılması. Fakat o malın, mülkiyet hakkının oluşmasının tamamlanması hususunda şart koşulan teslim alma olmadan önce satılması.

Alışveriş akdi ancak mülk üzerinde olur. Henüz sahiplenilmemiş veya satın alınmış ama teslim alınmadığı için henüz sahiplenilmesi gerçekleşmemiş bir şey üzerinde alışveriş akdi gerçekleşmez. Çünkü şeran üzerinde akdin gerçekleşeceği bir mahal bulunmamaktadır. Zira Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, satıcıya sahip olmadığı şeyi satmasını yasaklamıştır. Hakim Bin Hazzam'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: **قلت: يا رسول الله يأتيني الرجل يسألني عن البيع ليس “Dedim ki: Ey Allah'ın Rasulü! Bir adam gelip satmakta olduğum şeyden yanımda olmayanı satmamı benden istedi. Sonra onu pazarda sattım. Bunun üzerine (Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dedi ki: Yanında olmayan şeyi satma.”** [Ahmed rivayet etti.] Amr Bin Şauyb'dan o da babasından o da dedesinden Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet edilmiştir: **لا يحل سلف وبيع، ولا شرطان في بيع، ولا ربح ما لم تضمن، ولا بيع ما ليس عندك**

“Alışveriş yaparken selef (paranın peşin malın sonradan verilmesi) helal olmaz. Alışverişte iki şart olmaz. Tazmin etmedikçe kazanç olmaz. Yanında olmayanın satışı olmaz.” [Ebu Davud rivayet etti.]] Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in **“Yanında olmayan”** ifadesi genel olup buna “mülkünde olmayan”, “teslim etme gücünde olmayan” ve “sahiplenmenin gerçekleşmediği” manaları da dahil olur. Bunu, sahiplenmenin gerçekleşmesinde teslim almanın şart koşulduğu hususlardan teslim alınmayan şeyin alışverişini yasaklama hakkında geçen hadisler de teyit etmektedir. Zira bu hadisler, satın alınma işinin tamamlanması için teslim alınmasının gerektiği şeyi satın alan kişinin onu teslim almadıkça satmasının caiz olmadığına delalet etmektedir. Böylece onun hükmü, sahip olmadığı şeyin satılması hükmü olmaktadır. Bu da Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavlından dolayıdır: **من ابتاع طعاماً فلا يبعه حتى يستوفيه** **“Kim bir yiyecek satın alırsa teslim almadan satmasın.”** [Buhari rivayet etti.]

Yine şu rivayet edilmiştir: **أن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن أن تباع السلع حيث تبتاع حتى يحوزها التجار إلى رحالهم** **“Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, tüccarlar onları konaklama yerlerine götürmedikçe ticari malların satıldığı yerde satılmasını yasakladı.”** [Ebu Davud rivayet etti.] Yine şu rivayette bulunulmuştur: **أن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن شراء الصدقات حتى تقبض** **“Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, teslim alınması kadar sadakaların satılmasını yasakladı.”** [İbn Mace rivayet etti.] İbni Abbas'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم**

لعتاب بن أسيد: إني قد بعثتك إلى أهل الله، وأهل مكة، فانهم عن بيع ما لم يقبضوا **Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Attâb Bin Useyd'i Mekke'ye gönderirken şöyle dedi: Ben seni Allah'ın ehline ve Mekke ehline gönderdim. Onlara teslim almadıkları şeyi satmalarını yasakladım.** [Beyhâki rivayet etti.] Bu hadisler, teslim alınmayan şeyin satılmasının yasaklanması hakkında açıklarlar. Bunun nedeni de teslim almanın gerekli olduğu hususta müşteri/satın alan onu teslim almadıkça o malda mülkiyet hakkının tamamlanmamış olmasıdır. Çünkü o malın sorumluluğu hâlen satıcısındadır.

Bundan da açığa çıkıyor ki alışverişin sıhhati için satıcının mala sahip olması ve malı sahiplenmesinin gerçekleşmiş olması şarttır. Fakat mala sahip olmamışsa veya sahip olmuş ama mülkiyet hakkı gerçekleşmemişse bu malı satması kesinlikle caiz olmaz. Bu, alışverişin tamamlanması için teslim almanın şart koşulduğu; sayılan, tartılan ve ölçülen şeylerden sahip olunup da teslim alınmayan şeyleri kapsar. Çünkü teslim alsın ya da almasın alışveriş akdinin icap ve kabulle gerçekleşmesi ile alışveriş gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla satıcı, kendisi için mülkiyeti gerçekleşmiş olan şeyi satmış olur. Alışverişin olmaması meselesi, teslim almak ve teslim almamakla alakalı değildir. Mesele sadece alışveriş mülkiyetiyle ve bu mülkiyetin onun için tamamlanmış olması ile alakalıdır. Ölçülme, tartılmayan ve sayılmayan şeylerin teslim alınmadan alışverişinin caiz olmasına gelince bu, sahih hadis ile sabittir. İbni Ömer'den şu rivayette bulunulmuştur: **أنه كان على بكر لعمر صعب: فقال له النبي صلى الله عليه وسلم بعني، فقال عمر: هو لك فاشتره ثم قال: هو لك يا عبد الله بن عمر، فاصنع به ما شئت**

O (İbni Ömer) Ömer'e ait bir genç deve üzerinde olmayı sıkıcı buluyordu. Bunun üzerine Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ömer'e: Onu bana sat, dedi. Ömer de: O senin ey Allah'ın Rasulü! dedi. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem de onu satın alıp: O senin ya İbni Ömer, onunla istediğini yap, dedi. [Buhari rivayet etti.] Bu, teslim almadan önce alışverişte hibe ile tasarrufta bulunmaktır. Bu da hem teslim almadan önce satılan malın mülkiyetinin tamamlandığına hem de satıcının onu sahiplenmesinin gerçekleşmesinden dolayı onu satmasının caiz olduğuna delalet etmektedir. Binaenaleyh mülkiyet hakkını tamamlamış satıcıya, sahip olduğu şeyi satması caiz olmaktadır. Sahip olmadığı veya hakkında mülkiyet hakkı tamamlanmamış olanı satması ise caiz değildir.

Binaenaleyh küçük tüccarların mal hakkında müşteri ile pazarlık yapmaları, sonra bedel üzerinde müşteri ile anlaşmaları, o malı müşteriye satmaları, sonra da kendisine sattığı kimse için o malı satın almak maksadı ile başka bir tüccara gitmeleri, o malı getirip müşteriye teslim etmeleri caiz olmaz. Çünkü bu sahip olmadığı şeyi satmaktır. O tüccara maldan sorulduğunda mal yanında değildir ve o mala sahip de değildir. Fakat o malın pazarda başkasında mevcut olduğunu bilmektedir. Müşteriye o malın var olduğunu bildirerek yalan söylemektedir ve ona satmaktadır. Sonra da ona satmasından sonra malı satın almak için gitmektedir. İşte bu, henüz sahip olunmayan bir malın satılması olduğu için caiz değildir, haramdır.

Sebze ve hububat pazarındaki dükkânların sahiplerinin, mülkiyet hakkı tamamlanmadan önce sebze ve buğday satmaları da aynı şekildedir. Zira bazı tüccarlar, çiftçilerden sebze ya da buğday satın alıyorlar, onları teslim almadan satıyorlar. Bu ise caiz değildir. Çünkü bu, teslim almadan önce mülkiyet hakkının tamamlanmadığı yiyecek türündendir.

Başka ülkelerden mal ithal eden ithalatçıların yaptığı da aynı şekildedir. Zira onların bazıları malı satın alıyorlar ve o malın ülkeye teslim edilmesini şart koşuyorlar. Sonra da o malı ülkeye ulaşmadan önce yani o mal hakkında mülkiyet hakkı oluşmadan önce satıyorlar. Bu ise henüz sahiplenilmemiş bir malın satılması olduğu için haram bir alışverıştır.

Umarım bu kadarı yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 06 Zilkade 1444

M. 26/05/2023

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4373/>